

จังหวัดสุพรรณบุรี

“บ้านดอนศาลเจ้า”

ศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านดอนศาลเจ้า
ต.บ่อสุพรรณ อ.สองพี่น้อง จ.สุพรรณบุรี

ข้อมูลทั่วไป

ตำบลบ่อสุพรรณ ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของอำเภอสองพี่น้องมีถนนทางหลวงสาย
ทุ่งคอก – พระแท่นดงรัง ผ่านตั้งอยู่ห่างจากอำเภอสองพี่น้อง 16 กิโลเมตร

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลหนองบ่อ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลทุ่งลูกนก อำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลทุ่งคอก อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลอุสุโกสสีห์มื่น อำเภอดำรงวิทยะปาริ วัง จังหวัดกาญจนบุรี

เนื้อที่

ตำบลบ่อสุพรรณ มีเนื้อที่ทั้งหมด 143.5 ตารางกิโลเมตร หรือ 98,891 ไร่

ภูมิประเทศ

มีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม มีคลองชลประทานผ่านหลายสาย

อาชีพ

ทำไร่ ทำนาและการเลี้ยงสัตว์

ร່องรอยปัญหาที่ผ่านมา

ไม่แปลกที่ความยุ่งเหยิงวุ่นวายในชุมชน จะมีรากมาจากความไม่ลงตัวของหลายสิ่งหลายอย่างไม่ว่าจะเป็นเรื่องพื้นที่ทำกิน ผู้นำ เศรษฐกิจครัวเรือน และสิ่งแวดล้อมดิน น้ำ อากาศ ที่ไม่ได้เอื้ออำนวยต่อการดำรงอยู่อย่างผาสุกผู้คนจาก 3 ชุมชน ไม่ได้ลงเอยกันด้วยดีนักหากจะต้องมารวมตัวกันเป็นหมู่บ้านเดียวกัน อันเนื่องด้วยความแตกต่างในหลายๆ ด้าน ย่อมเป็นชนวนที่ดีในการไม่ลงรอยกันและไม่ร่วมทางไปด้วยกัน

ถ้านับเรื่องเศรษฐกิจ ปากท้อง สุขภาพ เข้ามารวมด้วยแล้ว พื้นที่ที่อุดมไปด้วยเรื่องราวเหล่านี้คงน่าสนใจไม่น้อยว่าชุมชนนี้จะก้าวต่อไปอย่างไรกัน ผู้คนและลูกหลานในวันต่อไปจะเป็นอย่างไรกัน...และบ้านดอนศาลเจ้าก็มีภาวะแบบนั้นเช่นกัน

- ผู้คนแตกก๊กเหล่าเป็นของตนเอง ไม่ได้ดูแลกันเท่าที่ควร
- ปัญหาด้านต้นทุนในการเช่าพื้นที่ทำการเกษตร
- ยุคทองของเกษตรเคมี ที่แฝงมาด้วยต้นทุนการผลิตที่สูง ดินเสื่อมโทรม

และท้ายที่สุด ผลผลิตตกต่ำมากขึ้นทุกปี ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายในรอบต่อไปก็ยังมีมากขึ้นและเมื่อมีค่าใช้จ่ายสูงขึ้น จึงประสบภาวะขาดทุน ปัญหาหลายๆ อย่างประดังประเดเข้ามาหลายต่อหลายคนก็ไม่สามารถหลีกเลี่ยงภาวะ หนี้สินพอกพูนไปได้ ผู้คนต่างนึกถึงเรื่องเงินๆ ทองๆ แต่เพียงจุดเดียวว่าเมื่อไรจะสามารถปลดหนี้ และลืมตาอ้าปากได้ โดยไม่คำนึงถึงผลเสียทางด้านอื่นๆ ที่จะตามมา เช่น สุขภาพสิ่งแวดล้อม/ธรรมชาติ

สภาาแพชาเม้าท์ เป็นจุดเริ่มที่จะจัดการตัวเอง

วิธีการอันชาญฉลาด ที่ได้สร้างพื้นที่แห่งความปลอดภัยและเปี่ยมด้วยความสบายใจ ในการพูดคุยหรือ กันคือ สภาาแพ ใครใคร่มาก็มา สะดวกใจก็มา และเมื่อคนมารวมตัวกันแล้ว มีหรือที่หน่วยงานรัฐ หน่วยงาน ต่างๆ จะไม่มาร่วมคุยด้วยที่สภาาแพ ชุมชนได้พูดคุยกันถึงปัญหาในพื้นที่และร่วมกันหาทางออก เป็นเวทีรวบรวม ข้อมูลกันแบบกรายๆ แต่ก็พบประเด็นที่น่าสนใจ คือ การใช้สารเคมีขนานใหญ่ ตามความเคยชินแบบเดิมๆ แต่ ก็เห็นผลในเชิงผลผลิตรายได้ แต่ก็นำมาซึ่งรายจ่ายและปัญหาอื่น เช่น สุขภาพ สิ่งแวดล้อม ซึ่งทำให้จ่ายหนักกว่า เดิมและไม่ทำให้รวยจริง

และความจริงเหล่านี้ ทำให้เห็นพ้องต้องกันว่า จะมุ่งหวังรวยอย่างเดียวคงไม่ได้
ชีวิตผู้คนคงต้องดูแลกันไปในทุกด้านพร้อมๆ กัน แนวคิดเรื่องการลดต้นทุน
ในการผลิต การรักษาสิ่งแวดล้อม และการเพิ่มรายรับจากการลดต้นทุน
จึงบังเกิดขึ้นที่ บ้านดอนศาลเจ้า โดยพร้อมใจกันอย่างไม่แบ่งฝักแบ่งฝ่ายใดๆ อีกต่อไป

ทั้งชุมชนและภาครัฐ ต่างร่วมกันกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาร่วมกัน กระบวนการเรียนรู้เพื่อเข้าใจ ในศักยภาพของตัวเอง เพื่อก้าวต่อไปอย่างเข้าใจและตรงทิศทาง ถูกหยิบยกขึ้นมาใช้ และเริ่มชวนกันสำรวจข้อมูล ต่างๆ ของชุมชน โดยเริ่มต้นจากการทำ “บัญชีครัวเรือน” เพื่อให้สมาชิกในชุมชนได้รู้จักข้อมูลด้านเศรษฐกิจ ของตนเอง

เมื่อชุมชนเริ่มจัดการตัวเอง นวัตกรรมทางความคิดจึงบังเกิด!

แนวคิด การบริหารงานแบบรัฐบาล ถูกนำมาใช้ในการดำเนินงานพัฒนาพลิกฟื้นชีวิตของผู้คนในหมู่บ้าน โดยใช้กระบวนการทำงานระบบกระทรวง ให้ทุกคนมีหน้าที่ของตนเอง แยกย้ายกันไปคิดมาเสนอ เน้นการทำงานที่เกิดประโยชน์กับคนที่มาเรียนรู้ที่ศูนย์เรียนรู้ฯ เน้นการสอนคนให้คิดเป็น ทำจริง และทำได้ และยังใช้รูปแบบสภาภาพแฟ ที่เรียบง่าย เป็นพื้นที่สบายใจ ให้คนได้เข้ามาพูดคุยมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระ และส่งเสริมในความคิดของทุกคน สิ่งใดที่จะทำได้ก็ส่งเสริมให้ทำ แต่หลักสำคัญคือ ต้องให้ได้พยายามทำด้วยตัวเองก่อน

3 ก้าว....ก็รู้เรื่องเลย?

แผนพัฒนาชุมชนบ้านดอนศาลเจ้า มีการก้าวอย่างดำเนินการ 3 ขั้นตอน ได้แก่

1. การก่อเกิดจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเอง โดยให้สมาชิกในชุมชนได้รู้จักการประเมินเศรษฐกิจในครัวเรือนของตนเองอย่างจริงจัง ผ่านการจัดทำบัญชีครัวเรือน และการจัดทำเวทีประชาคมแผนพัฒนาชุมชนเพื่อกระตุ้นให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนการพัฒนาได้ตรงกับปัญหาและความต้องการ

2. การขับเคลื่อนสู่การรวมกลุ่มพึ่งพาซึ่งกันและกัน โดยได้มีการแบ่งงานออกเป็นกระทรวงต่างๆ โดยมีคณะรัฐมนตรีเป็นผู้ควบคุม เพื่อรับผิดชอบงาน รวมถึงวางแผนกิจกรรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนและตอบสนองต่อการแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ตรงจุด ซึ่งมีการแบ่งกระทรวงได้ดังต่อไปนี้

- **กระทรวงมหาดไทย** บำบัดทุกข์ บำรุงสุข นำการเปลี่ยนแปลงเพื่อชุมชน ทั้งงานด้านโครงสร้างพื้นฐานและการจัดสวัสดิการต่างๆ โดยมีผลงานเด่น ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ และกองทุนฌาปนกิจชุมชน เป็นต้น
- **กระทรวงกลาโหม** วางแผนยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชนให้ห่างไกลจาก ยาเสพติดและเสริมความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผลงานเด่นได้แก่ ดนตรีพรรณานำพาเยาวชนหลุดพ้นยาเสพติด
- **กระทรวงเศรษฐกิจ** รับผิดชอบโดยตรงในเรื่องเศรษฐกิจของชุมชนทั้งหมด รวมถึงงานด้านการเกษตรของชุมชน เพื่อแก้ปัญหาคาความยากจนแบบบูรณาการ (เพิ่มมูลค่าผลผลิต ลดต้นทุนการผลิต ส่งเสริมการแปรรูปผลิตภัณฑ์) ผลงานคือ การศึกษาเทคนิคการปลูกอ้อยให้ได้ผลผลิตสูง การจัดสรรที่ดินการเกษตร การส่งเสริมกิจกรรมโรงปุ๋ยชีวภาพ การจัดทำธนาคารชุมชน ฯลฯ

- **กระทรวงสาธารณสุข** มีเป้าหมายให้ชุมชนมีสุขภาพที่แข็งแรง ด้วยการจัดกิจกรรมส่งเสริมการออกกำลังกาย การทำเกษตรแบบปลอดสารพิษ การป้องกันและกำจัดลูกน้ำยุงลาย เป็นต้น
- **กระทรวงศึกษา** ดูแลงานด้านการศึกษาของสมาชิกในชุมชน สร้างโอกาสในการศึกษาให้ตรงกับความต้องการของชุมชน ด้วยการสร้างเสริมองค์ความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สามารถใช้ประโยชน์ในชุมชนได้ เช่น การปลูกผัก เลี้ยงหมู เลี้ยงปลา เลี้ยงกบ และการรณรงค์ส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น
- **กระทรวงสิ่งแวดล้อม** ดูแลงานการอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการแหล่งน้ำ ดูแลสิ่งแวดล้อม และส่งเสริมด้านพลังงานทดแทน

3. การพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน โดยทุกกิจกรรมที่ดำเนินการมานั้นนับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชน เช่น กลุ่มผลิตน้ำพริกบ้านดอนศาลเจ้า ที่เริ่มผลิตเพื่อจำหน่ายในชุมชนเป็นหลักต่อมาก็ได้ขยายตลาดออกไปภายนอกชุมชนมากยิ่งขึ้น

เป้าหมายสูงสุด คือ การปลดหนี้ชุมชน

ที่นี่ “ชีวิตจริงไม่ใช่นโยบาย” เน้นทำจริง ทำได้ ไม่อายใคร

การดำเนินงานพัฒนาชุมชนผ่านกระบวนการเรียนรู้ เน้นในสิ่งที่ทำได้จริง แม้จะทำไม่ทุกครัวเรือน แต่เน้นให้เกิดคุณภาพ เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งโดยยุทธศาสตร์ข้อแรกที่เน้นหนักคือ การลดรายจ่าย ด้วยการทำบัญชีครัวเรือน เป็นสิ่งที่เห็นผลเชิงประจักษ์ได้ชัดเจนที่สุด

- กลุ่มปลูกผักกินเอง และเหลือก็รวมกันจำหน่ายนอกชุมชน
- กลุ่มผักเกษตรอินทรีย์ ปลูกผักขายในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน
- กลุ่มเลี้ยงสัตว์ ได้แก่
 - ปลาตุก ปลาช่อน หรือปลาธรรมชาติ
 - กลุ่มเลี้ยงสุกร
 - กลุ่มเลี้ยงกบปรีสอร์ท
 - กลุ่มเลี้ยงวัวเนื้อ
- กลุ่มทำถ่านและแก๊สชีวภาพจากการเกษตรและการเลี้ยงหมู ผลิตภัณฑ์จากสิ่งที่เหลือใช้
- กลุ่มธนาคารต้นไม้ เพื่อเปลี่ยนต้นไม้เป็นเงินออม และยังเป็นการอนุรักษ์ต้นไม้และทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน
- กลุ่มเงินออม เพื่อสร้างเงินออมเงินสำรองให้ชุมชน มีสมาชิก 300 กว่าคน

และปัจจัยแห่งความสำเร็จของชุมชนบ้านดอนศาลเจ้า ในการเป็นชุมชนต้นแบบพึ่งพาตนเองตามแนวทางหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบไปด้วย

1. ความพอประมาณ แนวทางการแก้ไขปัญหาของชุมชนเน้นไปที่การพึ่งพาตนเองเป็นหลัก โดยการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรธรรมชาติ ลดการพึ่งพาปัจจัยภายนอก
2. การมีเหตุผล โดยแผนชุมชนมีการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจริงในพื้นที่ และคิดทำบนฐานข้อมูลเป็นหลัก มิใช่จากความรู้สึก หรือความต้องการแต่ผู้เดียว
3. ภูมิคุ้มกัน เน้นการกำหนดแนวทางการดำเนินให้เป็นรูปธรรมและมีความชัดเจนด้วยการจัดทำเป็นแผนพัฒนาชุมชน โดยมีการกำหนดยุทธศาสตร์ เป้าประสงค์ และกลยุทธ์ในการดำเนินงาน มีการกำหนดโครงสร้างการบริหารงาน รวมถึงมีการถอดบทเรียนและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง

4. **ความรู้** คณะรัฐมนตรีจะนำข้อมูลจากกลุ่มของตนเองที่รับผิดชอบมานำเสนอในสภาเพื่อให้คณะกรรมการได้ร่วมกันพิจารณา วิเคราะห์และหาแนวทางการแก้ไขปัญหาต่างๆ จากนั้นคณะรัฐมนตรีจะนำข้อมูลที่ผ่านมติความเห็นชอบแล้ว ไปแจ้งให้สมาชิกกลุ่มของตนเองได้รับทราบอีกครั้ง
5. **คุณธรรม** แกนนำที่เข้ามาทำหน้าที่ต่างๆ เน้นการทำงานด้วยใจที่มุ่งมั่นและเสียสละ มุ่งเน้นการพัฒนาคนให้เกิดจิตสำนึก มีความรับผิดชอบต่อภาระในหน้าที่ของตนเอง เพื่อนำพาชุมชนไปสู่จุดหมายเดียวกันคือการปลดหนี้ชุมชน

ด้วยแนวทางที่ปรับประยุกต์จากทั้งฐานข้อมูล
แนวทางตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
และการมีส่วนร่วมของผู้คนในแต่ละขั้นตอน
ดังนั้น วิถีชีวิตที่ยั่งยืนบนพื้นฐานของความพอเพียง
ในแบบบ้านดอนศาลเจ้า หมายถึง ต้องรู้จักตัวเอง รู้จักใช้
รู้จักพอประมาณ มีเหตุมีผลในการดำเนินงานต่างๆ
และทุกคนต้องรู้จักลดต้นทุนของทั้งตัวเองและส่วนรวม

ผลสำเร็จจากน้ำพักน้ำแรง

ความชื่นใจ ที่ได้ดูแลผู้คน ดูแลซึ่งกันและกัน จากความพออยู่พอกิน อาจถูกยกระดับขึ้นเป็น “ความมั่งคั่ง” ที่ไม่ได้แปลความว่า “ร่ำรวย” มั่งคั่งในความสุขและความราบรื่นในการดำเนินชีวิตซึ่งได้ปรากฏผลให้เห็นอย่างชัดเจน 3 ด้านใหญ่ๆ ดังนี้

1. **ด้านเศรษฐกิจ** มีแหล่งทุนชุมชน เช่น กองทุนหมู่บ้าน กองทุนกลุ่มออมทรัพย์ ปัจจุบันมีโครงการที่เริ่มทำระดับหมู่บ้าน และจะขยายสู่ระดับตำบลในอนาคต ซึ่งก็คือ การสร้างพื้นที่ทำกินจากเงินกองทุนสหกรณ์ เพื่อให้ครอบครัวที่ยากจนได้มีผืนดินทำกิน โดยใช้ทุกสรรพความรู้ในแต่ละกระทรวงในพื้นที่แห่งนี้ และในวันข้างหน้าก็สามารถเป็นเจ้าของที่ดินได้อีกด้วย
2. **ด้านสังคม** เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการเกษตร เช่น โรงงานปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ โรงงานอาหารสัตว์ศูนย์เรียนรู้ด้านปศุสัตว์ และสมาชิกในชุมชนมีความสนใจในการพัฒนาอาชีพ มีกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายเพิ่มรายได้ ผู้นำหมู่บ้านมีความเข้มแข็งและตั้งใจในการพัฒนาชุมชน
3. **ด้านสิ่งแวดล้อม** มีระบบชลประทานที่ดี ทำให้มีศักยภาพในการผลิตสินค้า ด้านการเกษตร (อ้อย) ค่อนข้างสูง และมีความสะดวก ในการขนส่งเชื่อมโยงกับภูมิภาคอื่นๆ ได้ดี

ภาคตะวันตก

พิกัดที่ตั้งของศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านดอนศาลเจ้า

พิกัดที่ตั้งของศูนย์เรียนรู้ฯ บ้านดอนศาลเจ้า
พิกัด : N 14.075810 / E 99.834912

